

до цього досягненнями щодо перевищування ваги рухомих составів, технічної швидкості поїздів, зниження часу обороту вагона. Ентузіазм галузевих рекордсменів у поєднанні з технічними та організаційними заходами з удосконалення вантажних перевезень модернізацією локомотивного парку, реконструкцією і технічним оснащенням залізниць дав винятково видатні результати. В цьому можемо перекоонатися, порівнявши, наприклад, показники обсягу вантажних перевезень та використання рухомого складу з 1933 по 1937 роки. За цей період відправлення вантажів зросло з 286,1 до 517,3 млн. тонн, вантажообіг – з 169,5 до 354,8 млрд. тонно-кілометрів, технічна швидкість руху поїздів з 24,4 до 31,4 км за годину, середня вага вантажного поїзда з 959 до 1200 тонн, а оборот вантажного вагона скоротився з 7,69 до 6,98 діб.

Список бібліографічних посилань

1. Образцов В. Н. Проект распределения узлов на русской железнодорожной сети и сортировочной работы узлов с целью сокращения маневровой работы и простоя вагонов. *Техника и экономика путей сообщения*. 1922. № 12. С. 445–466.

2. Образцов В. Н. Московский узел и основные идеи его переустройства. *Труды XXII-го Советательного съезда представителей службы эксплуатации железных дорог СССР*. Орел, 1926. С. 1–65.

3. Образцов В. Н. Некоторые основные вопросы энергетики локомотива. *Изв. АН СССР. Отд. техн. наук*. 1948. № 9. С. 1483–1487.

Одержано 19.04.2018

УДК 343.98

Ілля Костянтинович Російський,

*аспірант кафедри криміналістики, судової медицини
та психіатрії Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ РОБОЧОГО ЕТАПУ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК ІЗ ПРИМІЩЕНЬ МАГАЗИНІВ

Відповідно до ст. 240 КПК України «з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення

дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань». Наведене є визначенням слідчого експерименту та пропонується також багатьма науковцями. Окремі з них додають у визначення поняття слідчого експерименту також мету його проведення та вказують окремі завдання, що вирішуються під час цієї слідчої (розшукової) дії. Так, за визначенням В. Ю. Шепітька «слідчий експеримент – слідча дія, що полягає у проведенні спеціальних дослідів з метою перевірки зібраних доказів, отримання нових доказів, перевірки й оцінки слідчих версій про можливість існування тих чи інших фактів, що мають значення для розслідування кримінальної справи» [1, с. 347].

З аналізу матеріалів кримінальних проваджень та опитуванням слідчих встановлено, що під час розслідування крадіжок з приміщень магазинів частіше за все проводяться такі види слідчого експерименту:

- зі встановлення механізму злочинної події чи окремих її елементів (у 56 %);

- щодо можливості вчинення певних дій: зламати перешкоду, проникнути у приміщення через обмежений простір, перенести певну кількість предметів на встановлену відстань тощо (15 %);

- зі встановлення наявності або відсутності у конкретної особи професійних навичок, в основному можливості відкриття чи зламу запірних пристроїв, непомітно від камер стеження приховати викрадене майно (12 %);

- зі встановлення можливості (проводиться в основному зі свідками, очевидцями) спостереження або сприйняття певного факту, явища: побачити на певній відстані підозрюваного, почути звуки (удару, свердління, розпили) на визначеній відстані в різних умовах освітлення та ін. (12 %);

- інші види експерименту (5 %).

Після проведення організаційно-підготовчих заходів слідчий переходить до робочого етапу слідчого експерименту. Узагальнення думок науковців дозволяє визначити основні тактичні прийоми проведення цієї слідчої (розшукової) дії: 1) проведення слідчого експерименту в умовах (обстановці), максимально наближеної до тієї, у якій відбувалася подія, факт або явище;

2) використання під час слідчого експерименту тих же знарядь, засобів і предметів, які використовувалися під час учинення злочину; 3) неодноразове повторення однорідних випробувань зі змінами умов експериментів; 4) розбиття експериментів на стадії та поетапне їх проведення; 5) оптимальне обмеження кількості учасників слідчого експерименту; 6) проведення експериментальних дослідів чи випробувань з кожним підозрюваним окремо; 7) підтримання психологічного контакту з учасниками слідчого експерименту; 8) спостереження за поведінкою (діями) осіб, за участю яких проводяться досліді чи випробування; 9) зіставлення дій, які відтворює особа під час слідчого експерименту, з реальною обстановкою на місці та надання можливості свідку, потерпілому чи підозрюваному пояснити розбіжності, якщо такі є.

Розглянемо основні організаційно-тактичні прийоми підготовки та проведення слідчого експерименту під час розслідування крадіжок з приміщень магазинів. Найбільш складним у реалізації є група тактичних прийомів, пов'язаних з реконструкцією обстановки. Важливо так реконструювати обстановку, аби вона максимально була наближена до реальної. Реконструкція обстановки досягається розташуванням предметів на місці події в тому вигляді, в якому вони перебували в момент учинення злочину, а також використанням, по можливості, тих самих предметів, що застосовувались при вчиненні крадіжки. Межі реконструкції обстановки визначаються наявністю необхідних предметів, станом місця події та змістом самих дослідів. Важливо, щоб реконструкція обстановки не полегшувала здійснення експериментальних дій і не створювала складності при проведенні експерименту.

Для проведення експериментів, як зазначалося раніше, потрібно мати такі ж знаряддя, що використовувались під час учинення злочину. Але ці предмети, як правило, слугують речовими доказами у кримінальному провадженні і при їх використанні виникають певні проблеми. Вважаємо допустимим використання таких об'єктів лише за певних умов, а саме: якщо їх замінити неможливо взагалі, або є передбачення, що це призведе до негативних наслідків чи невірогідності результатів експерименту; використання їх при досліді не повинно призвести до їх

пошкодження або знищення; проведено всі необхідні експертні дослідження з означеними предметами, пов'язані з вилученням на їх поверхні слідів злочину або ідентифікацією їх як слідоутворюючих об'єктів. Коли можлива заміна речових доказів на об'єкти, схожі з ними без суттєвого впливу на результати експериментів, це потрібно робити, досягаючи максимальної схожості. У такому випадку при оцінці результатів слідчого експерименту необхідно враховувати ступінь відмінностей експериментальних дій і досліджуваної події.

Максимальна схожість умов проведення слідчого експерименту з умовами, у яких вчинявся злочин, досягається проведенням експерименту на тому ж місці, за таких же погодних умов, у тій же послідовності. Іноді виникає проблема проведення слідчого експерименту у супермаркеті, коли він працює без перерви та вихідних. У цьому випадку потрібно значну увагу приділяти організаційним заходам, а саме забезпеченню належної охорони місця проведення експерименту, зменшення часу проведення за рахунок організації чіткої взаємодії учасників.

Слідчий експеримент проводиться у тих самих умовах освітлення, в яких відбувалася злочинна подія. Перш за все це стосується перевірки можливості бачити на певній відстані. Для цього необхідно не тільки використовувати такі ж джерела світла, а й розташовувати їх таким же чином, як і при вчиненні крадіжки. Також треба звертати увагу на природні джерела світла. Крадіжки з магазинів, особливо невеликих, часто вчинюються у вечірні та нічні часи. При цьому потрібно враховувати, що темніє раніше взимку, ніж влітку, зимовою ніччю та у повню значно видніше, ніж восени та при місячному сяйві.

За кримінальними провадженнями досліджуваної категорії злочинів іноді виникає потреба дотримуватись збереження темпу проведених дослідів з темпами справжньої події. Цей тактичний прийом застосовується, щоб забезпечити подібність часових характеристик, тривалості дій крадія, наприклад, для перевірки можливості вчинити певні дії за певний проміжок часу або подолати певну відстань за конкретний час. Так, при розслідуванні крадіжки було встановлено, що група підозрюваних у складі трьох осіб, розбивши скло магазину,

що знаходився під сигналізацією, заволоділи майном – зимовими куртками та швидко (протягом 3–5 хвилин) зникли до приїзду наряду міліції охорони. При проведенні експерименту слідчий впевнився у можливості здійснення цих дій у короткий проміжок часу.

Важливим тактичним прийомом є також багаторазовість проведення однорідних експериментів. «З метою виключення випадкових результатів, – зазначає М. Г. Шурухнов, – забезпечення достовірності й наочності, дослідницькі дії необхідно здійснювати неодноразово. Кількість повторень визначається залежно від настання стабільних, закономірних результатів; при цьому не має значення, позитивний або негативний результат буде отримано» [2, с. 80].

Забезпечення безпеки учасників слідчого експерименту – дуже важлива умова проведення, оскільки достатня кількість випадків проникнення до приміщень магазинів відбувається через дах або верхні поверхи будинків. На наш погляд, у таких випадках можливим є проведення слідчого експерименту з метою встановлення можливостей особи підозрюваного влізти на певну висоту, але за умови забезпечення його безпеки. Це може бути досягнуто, наприклад, шляхом одягання на нього тросів, що страхують від падіння.

Слідчий експеримент при розслідуванні крадіжок з приміщень магазинів дозволяє вирішити багато завдань, пов'язаних із формуванням доказової бази, перевіркою існуючих та отриманням нових доказів за умови дотримання слідчим норм законодавства і тактичних рекомендацій з його проведення.

Список бібліографічних посилань

1. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз) : монографія. Харків : Харків юрид., 2007. 432 с.
2. Шурухнов Н. Г. Расследование краж : практ. пособие. М. : Юристъ, 1999. 112 с.

Одержано 11.04.2018

